

Fenix

o.l.v. Benjamin Bakker



New American Choral Music

Fenix zingt hedendaagse klassieke koormuziek van Amerikaanse componisten

m.m.v.

Doriene Marselje - harp

Wim Dijkstra - orgel, piano

Mervyn Groot - percussie

Sayam Jordans - jongenssopraan

www.koorfenix.nl

New American Choral Music.

Een dorre struik die door de wind wordt voortgejaagd over een kale prairie. Wind en water zijn vanmiddag belangrijke elementen. Welkom bij het tweede programma van FeniX onder leiding van Benjamin Bakker.

Fenix brengt deze keer een concert met uitsluitend hedendaagse vocale muziek uit de Verenigde Staten. Er is een nieuwe generatie componisten aangetreden die zich in een steeds grotere populariteit mag verheugen zoals **René Clausen** en **Aaron McDermid**.

Zij hebben gedichten van Amerikaanse dichters op muziek gezet.

Ola Gjeilo gebruikt een oude middeleeuwse tekst voor zijn compositie over fabeldieren. **Morten Lauridsen** en **Eric Whitacre** stonden al eerder met werk op het programma van FeniX. Van de laatste zingen we *Water Night* en het verrassende *Cloudburst*, beide werken op teksten van Octavio Paz. Enkele van deze werken zijn waarschijnlijk nog nooit eerder in Nederland uitgevoerd.

Natuurlijk mag in dit Amerikaanse programma **Leonard Bernstein** niet ontbreken. De *Chichester Psalms* zijn de eerste kennismaking van FeniX met werk van deze componist en vormen gelijk een enorme uitdaging. Het werk, met begeleiding van harp, orgel en percussie instrumenten, wordt in het Hebreeuws gezongen.

Wij wensen u een mooi concert toe.



PROGRAMMA

Morten Lauridsen **Ubi Caritas**

Leonard Bernstein **Chichester Psalms**

Pauze

Eric Whitacre **Cloudburst**
Waternight

Aaron McDermid **Wind** (From Light to Light nr. 4)

René Clausen **Tonight Eternity Alone**
Ola Gjeilo **Unicornis Captivatur**



De Amerikaanse componist **Morten Lauridsen** (Colfax, Washington, 1943) groeide op als de zoon van Scandinavische immigranten in Portland, Oregon. Hij bezocht het Whitman College en de universiteit van Southern California, waar hij Advanced Composition studeerde. Lauridsen is uitgegroeid tot één van de meest fijnzinnige en meest geliefde componisten van de Verenigde Staten. Zijn gedistingeerde muziek heeft een permanente plaats veroverd in het vocale repertoire.

Het motet Ubi caritas is gebaseerd op een Gregoriaans antifoon dat traditioneel gezongen werd tijdens de voetwassing op Witte Donderdag.

Ubi Caritas

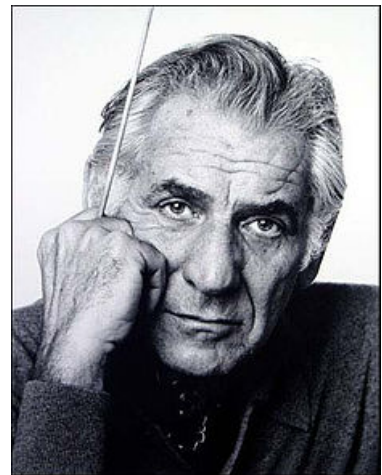
*Ubi caritas et amor, Deus ibi est.
Congregavit nos in unum Christi amor.
Exultemus, et in ipso iucundemur.
Timeamus, et amemus Deum vivum.
Et ex corde diligamus nos sincero.*

*Ubi caritas et amor, Deus ibi est.
Simul ergo cum in unum congregamur:
Ne nos mente dividamur, caveamus.
Cessent iurgia maligna, cessent lites.
Et in medio nostri sit Christus Deus.*

Waar liefde is en vriendschap, daar is God.
Christus' liefde heeft ons bijeengebracht.
Laten wij juichen en ons in Hem verheugen.
Laten wij de levende God vrezen en beminnen.
En elkander liefhebben met een oprecht hart.

Waar liefde is en vriendschap, daar is God.
Laten wij dus, nu wij hier tezamen zijn,
zorgen dat wij niet verdeeld zijn.
Geen boze twist meer, of onenigheid.
Dan zal Christus in ons midden zijn.

De Amerikaanse componist **Leonard Bernstein** (1918-1990) was tevens dirigent, pianist en muziekpedagoog. Hij studeerde aan de Universiteit van Harvard en aan het Curtis Institute of Music in Philadelphia. In de jaren veertig schreef Bernstein verschillende Broadway musicals maar hij brak pas echt door met de muziek voor *West Side Story*. Als dirigent werd hij in 1943 bekend toen hij plotseling moest invallen voor de zieke Bruno Walter. Van 1958 tot 1969 was hij eerste dirigent en artistiek leider van de New York Philharmonic. Met dit orkest nam hij alle symfonieën van Gustav Mahler op. Bernsteins bevlogen interpretaties leidden tot hernieuwde belangstelling voor deze componist.



Na 1969 legde hij zich meer toe op componeren. Bernstein musiceerde meeslepend, met inzet van heel zijn wezen. Hij legde veel emoties in de muziek, soms ook als er meer aanleiding was tot distantie. Als weinig anderen wist hij mensen voor muziek enthousiast te maken. Hij presenteerde ook jarenlang een educatief programma over klassieke muziek op televisie.

Leonard Bernstein overleed op 72-jarige leeftijd in New York.

Chichester Psalms werd in 1965 geschreven in opdracht van de organist en de deken van Chichester Cathedral. Bernstein verwerkte zes psalmen van David in dit stuk. In het tweede deel komt David zelf aan het woord in de persoon van de jongenssopraan met de lieflijke tekst van psalm 23. Halverwege breken de mannen in met de eerste verzen van psalm 2. Bij uitvoerenden is dit stuk berucht om zijn moeilijkheidsgraad. Vooral het eerste deel wordt beschouwd als één van de moeilijkste passages ooit geschreven voor een tenorpartij vanwege de ritmische complexiteit en het moeilijk aan te houden septime interval tussen tenor en baspartij. De prominente aanwezigheid van het getal 7 – dat een belangrijke rol speelt in de Joods-Christelijke traditie – komt eveneens terug in de 7/4 maatindeling.

Chichester Psalms deel I

Psalm 108: 2

Koor:

*Urah, hanevel, v'chinor!
A-irah shaḥar.*

Ontwaak met harp en lier,
Ik wil het morgenrood wekken.

Psalm 100

Koor:

*Hari'u l'Adonai kol ha'arets.
Iv'du et Adonai b'simḥa
Bo'u l'fanav bir'nanah.
D'u ki Adonai Hu Elohim.
Hu asanu v'lo anaḥnu.
Amo v'tson mar'ito.*

Juich de HEER toe, heel de aarde,
dien de HEER met vreugde,
kom tot hem met jubelzang.
Erken het: de HEER is God,
hij heeft ons gemaakt, hem behoren wij toe,
zijn volk zijn wij, de kudde die hij weidt.

*Bo'u sh'arav b'todah,
Ḥatseirotav bit'hilah,
Hodu lo, bar'chu sh'mo.
Ki tov Adonai, l'olam ḥas'do,
V'ad dor vador emunato.*

Kom zijn poorten binnen met een loflied,
hef in zijn voorhoven een lofzang aan,
breng hem hulde, prijs zijn naam:
de HEER is goed, zijn liefde duurt eeuwig,
zijn trouw van geslacht op geslacht.

deel II

Psalm 23: 1-4

Solo:

*Adonai ro-i, lo eḥsar.
Bin'ot deshe yarbitseini,
Al mei m'nuḥot y'nahaleini,
Naf'shi y'shovev,
Yan'ḥeini b'ma'aglei tsedek,
L'ma'an sh'mo.*

De HEER is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets.
Hij laat mij rusten in groene weiden
en voert mij naar vredig water,
Hij geeft mij nieuwe kracht
en leidt mij langs veilige paden
tot eer van zijn naam.

Sopranen en alten:

*Gam ki eilech
B'gei tsalmavet,
Lo ira ra,
Ki Atah imadi.
Shiv't'cha umishan'techa
Hemah y'naḥamuni.
Adonai ro-i, lo eḥsar.*

Al gaat mijn weg
door een donker dal,
ik vrees geen gevaar,
want u bent bij mij,
uw stok en uw staf,
zij geven mij moed.
De HEER is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets.

Psalm 2: 1-4

Mannen:

*Lamah rag'shu goyim
Ul'umim yeh'gu rik?
Yit'yats'vu malchei erets,
V'roznim nos'du yaḥad
Al Adonai v'al m'shiḥo
N'natkah et mos'roteimo,
V'nashlichah mimenu avoteimo.
Yoshev bashamayim
Yis'ḥak, Adonai Yil'ag lamo!*

Waartoe leidt het woeden van de volken,
het rumoer van de naties? Tot niets.
De koningen van de aarde komen in verzet,
de wereldmachten spannen samen
tegen de HEER en zijn gezalfde:
'Wij moeten hun juk afwerpen,
ons van hun boeien bevrijden.'
Die in de hemel troont lacht,
de HEER spot met hen.

Psalm 23: 5, 6

sopranen en altten: (samen met mannen psalm 2)

*Ta'aroch l'fanai shulchan
Neged tsor'rai
Dishanta vashemen roshi
Cosi r'vayaḥ.*

U nodigt mij aan tafel
voor het oog van de vijand,
u zalft mijn hoofd met olie,
mijn beker vloeit over.

Solo:

*Ach tov vaḥesed
Yird'funi kol y'mei ḥayai
V'shav'ti b'veit Adonai
L'orech yamim.*

Geluk en genade volgen mij
alle dagen van mijn leven,
ik keer terug in het huis van de HEER
tot in lengte van dagen.

deel III

Psalm 131

Koor:

*Adonai, Adonai,
Lo gavah libi,
V'lo ramu einai,
V'lo hilachti
Big'dolot uv'niflaot
Mimeni.
Im lo shiviti
V'domam'ti,
Naf'shi k'gamul alei imo,
Kagamul alai naf'shi.
Yaḥel Yis'rael el Adonai
Me'atah v'ad olam.*

HEER, HEER,
niet trots is mijn hart,
niet hoogmoedig mijn blik,
ik zoek niet wat te groot is voor mij
en te hoog gegrepen.

Nee, ik ben stil geworden,
ik heb mijn ziel tot rust gebracht.
Als een kind op de arm van zijn moeder,
als een kind is mijn ziel in mij.
Israël, hoop op de HEER,
van nu tot in eeuwigheid.

Psalm 133: 1

Koor:

*Hineh mah tov, Umah na'im,
Shevet aḥim Gam yaḥad*

Hoe goed is het, hoe heerlijk
als broeders bijeen te wonen!



Eric Whitacre werd geboren in 1970 in Reno, Nevada, USA. Hij studeerde compositie aan de Juilliard School of Music in New York. Zijn composities, zowel voor koor als voor orkest, zijn zeer populair. Daarnaast is hij ook actief als dirigent. Whitacre experimenteert graag met de nieuwe media. Zijn virtuele koren, van soms duizenden individuele stemmen van over de hele wereld, zijn een hit op YouTube.

Eric Whitacre schreef de twee werken die u nu gaat horen op basis van teksten van Octavio Paz. De eerste, *Cloudburst* (Wolkbreuk), schreef hij op basis van het gedicht *El cántaro roto* (De gebroken waterkruik). Hij gebruikte hiervoor de Spaanse tekst: gezongen, gesproken, vervormd, van effecten voorzien tot er uiteindelijk inderdaad een regenbui losbarst...

De tweede tekst, *Agua Nocturna*, werd door Whitacre verwerkt in de compositie *Water Night*, in een Engelse vertaling van Muriel Rukeyser. Hij schrijft er zelf over: "Een componist kan alleen maar dromen van poëzie als die van Octavio Paz. Uit een gedicht als *Agua Nocturna* hoeft de verborgen muziek alleen maar aan het licht gebracht te worden, zelfs in de Engelse vertaling. *Water Night* is eenvoudigweg de natuurlijke muzikale expressie van dit prachtige gedicht".

Cloudburst

*La lluvia,
ojos de agua de sombra,
ojos de agua de pozo,
ojos de agua de sueño.*

*Soles azules, verdes remolinos
picos de luz que abren astros
como granadas.*

*Dime, tierra quemada, no hay agua?
Hay sólo sangre sólo hay polvo,
sólo pisadas de pies desnudos sobre la espina?
La lluvia despierta...*

*Hay que dormir con los ojos abiertos,
Hay que sonar con las manos,
Hay que dormir con los ojos abiertos,
Soñemos sueños activos de río buscando su cause,
sueños de sol soñando sus mundos,
Hay que dormir con los ojos abiertos,
hay que soñar en voz alta,
que cantar hasta que el canto eche
raíces, tronco, ramas, pajaros, astros,*

*hay que desenterrar la palabra perdida
recordar lo que dicen sangre la marea,
la tierra y el cuerpo,
volver al punto de partida...*

De regen...
Ogen van schaduw-water
ogen van bronwater
ogen van droomwater

Blauwe zonnen, groene wervelwinden
stipjes licht die sterren
als granaatappels openen.

Maar zeg me, verbrande aarde, is er geen water?
Alleen bloed, alleen stof,
alleen naakte voetstappen op de doornen?
De regen ontwaakt...

We moeten slapen met de ogen open,
we moeten dromen met onze handen,
we moeten dromen van drukke rivieren
die hun bedding zoeken,
dromen van de zon die droomt van z'n werelden,
we moeten hardop dromen,
we moeten zingen tot het lied
wortels krijgt en dan een
stronk en takken, vogels, sterren,

we moeten het verloren woord terugvinden,
en ons herinneren wat het bloed,
de getijden, de aarde en het lichaam zeggen,
en naar het uitgangspunt terugkeren...



De Mexicaanse schrijver en dichter **Octavio Paz Lozano** (1914–1998) geldt als een van de belangrijkste Spaanstalige schrijvers van de 20e eeuw. Hij was politiek zeer betrokken, antifascistisch en medeoprichter van een socialistisch dagblad (*El Popular*). Tevens was hij diplomaat. Hij diende vanaf 1945 op meerdere posten in Europa, in Japan en in India. Daarna werkte hij als hoogleraar Spaans-Amerikaanse literatuur aan een aantal universiteiten in de VS. Octavio Paz won in 1990 de Nobelprijs voor de Literatuur.

Water Night

*Night with the eyes of a horse
that trembles in the night,
Night with eyes of water in the field asleep
Is in your eyes, a horse that trembles
Is in your eyes of secret water.*

*Eyes of shadow-water,
Eyes of well-water,
Eyes of dream-water.*

*Silence and solitude,
Two little animals moon-led,
Drink in your eyes,
Drink in those waters.*

*If you open your eyes,
Night opens doors of musk,
The secret kingdom of the water opens
Flowing from the center of the night.*

*And if you close your eyes,
A river, a silent and beautiful current,
Fills you from within,
Flows forward, darkens you:
Night brings its wetness to beaches in your soul.*

Nacht met de ogen van een paard
dat trilt in de nacht,
Nacht met ogen van water, in slaap in het veld,
is in je ogen, een paard dat trilt
is in je ogen van geheim water.

Ogen van schaduw-water,
Ogen van bronwater,
Ogen van droomwater.

Stilte en eenzaamheid,
twee kleine dieren, geleid door de maan,
drinken in je ogen,
drinken in die wateren.

Als je je ogen opent,
opent de nacht deuren van muskus,
gaat het geheime koninkrijk van het water open
dat vloeit vanuit het midden van de nacht.

En als je je ogen sluit,
vult een rivier, een stille en mooie stroom,
je van binnenuit,
vloeit voorwaarts, verduistert je:
nacht brengt z'n natheid naar stranden in je ziel.



Aaron McDermid (1974) is verbonden aan Jamestown College waar hij dirigent is van twee koren. Hij geeft onder meer les in stemvorming en directie. Als componist heeft hij veel werken voor koor geschreven die geliefd zijn bij de College koren en overal in de Verenigde Staten worden uitgevoerd.

Samen met dichteres Susan Palo Cherwien schreef hij in opdracht van *The National Lutheran Choir* de compositie *From Light to Light*. Het stuk behandelt de vier elementen Aarde, Vuur, Water en Wind. Wind, het vierde deel, hoort u vanmiddag. De veel herhaalde slotwoorden *Be Here Now* zijn een echo van het eerste deel, Earth.

Wind

*Thin this silver cord like wisp of smoke
mere brush of breath against the face
ah!*

*I know I do not know...
and smile grateful into light
(mid clouds of myrrh the eagle soars
and hymns the heart of god)
and smile grateful into light.
(Be Here Now)*

Dun, dit zilveren koord, als een rookpluim
slechts een vluchtige adem tegen het gezicht
ach!

Ik weet dat ik het niet weet...
en glimlach dankbaar in het licht
(tussen wolken mirre zweeft de adelaar
en prijst de lof van Gods hart)
en glimlach dankbaar in het licht.
(Wees Hier Nu)



De in 1953 in Californië geboren componist **René Clausen** is afgestudeerd aan de universiteit van Illinois. Hij is als hoogleraar verbonden aan Concordia College in Moorehead, Minnesota en is tevens dirigent van het Concordia Koor. Clausen heeft in opdracht composities gemaakt voor o.a. *The King's Singers* en het *Mormon Tabernacle Choir*. Zijn stijl is gevarieerd en eclectisch en hij maakt graag gebruik van sterke dissonanten, of "tone clusters". Een goed voorbeeld hiervan is *Tonight Eternity Alone*, een compositie op basis van het gedicht *Dusk at Sea* van de Amerikaanse dichter Thomas S. Jones Jr. (1882-1932).

Tonight Eternity Alone

*Tonight eternity alone is near:
the sunset, and the dark'ning blue;
there is no space for fear,
Only the wonder of its truth.*

Vanavond is alleen de eeuwigheid nabij:
de zonsondergang en het steeds diepere blauw;
er is voor vrees geen plaats,
Enkel de verwondering over deze waarheid.

De in Noorwegen geboren pianist **Ola Gjeilo** (1978) verhuisde in 2001 naar de Verenigde Staten om compositielessen te nemen aan de *Juilliard School of Music* in New York. Zijn debuut CD *Stone Rose* verscheen in 2007.

Gjeilo componeert graag muziek voor koren. Hij schreef *Unicornis captivatur* in 2001 en in maart van dat jaar ging het stuk in première bij het *Norwegian Academy of Music Chamber Choir*. De tekst maakt deel uit van de Engelberg Codex, een verzameling middeleeuwse gezangen uit de Engelberg Abdij in Zwitserland. De tekst verwoordt aan de hand van diverse (fabel)dieren het lijden van Christus.



Unicornis Captivatur

*Unicornis captivatur
Aule regum presentatur
Venatorum laqueo,
Palo serpens est levatus,
Medicatur sauciatus
Veneno vipereo*

*Alleluia canite,
Agnos morienti,
Alleluia pangite,
Alleluia promite
Leoni vincenti.*

*Pelicano vulnerato
Vita redit pro peccato
Nece stratis misera,
Phoenix fenicis est exusta,
Concremanturque vetusta
Macrocosmi scelera.
Alleluia canite...*

*Idrus intrat crocodillum,
Extis privat, necat illum,
Vivus inde rediens;
Tres diebus dormitavit
Leo, quem resuscitavit
Basileus rugiens.
Alleluia*

De gevangen Eenhoorn
is gepresenteerd aan het koninklijk Hof
in een jagers strik.
Kruipend heeft het zichzelf bevrijd
van de paal en zijn wonden geheeld
met addergif.

Zing Alleluja
voor het stervende lam.
Zing Alleluja,
roep Alleluja
voor de zegevierende Leeuw.

De gewonde Pelikaan
vindt het leven terug na een ellendige dood
in zijn nest voor de zonden van de wereld.
Het licht van de Phoenix is uitgedoofd
en de oude zonden van de wereld
zijn in vlammen opgegaan.
Zing Alleluja....

De Hydra dringt binnen in de krokodil,
ontdoet hem van zijn ingewanden, doodt hem,
en keert zelf levend terug.
De Leeuw sliep drie dagen lang
totdat de Koning hem
met een brul liet ontwaken.
Zing Alleluja....

